

Alianční rozměr koncepcí bezpečnostní a obranné politiky České republiky

*(Závěry z porovnání Bezpečnostní strategie ČR, Vojenské strategie ČR
a Strategické koncepce Aliance)*

Jedním z dokumentů přijatých na washingtonském summitu NATO v dubnu 1999, je Strategická koncepce Aliance, která představuje po Severoatlantické smlouvě druhý nejdůležitější dokument NATO. Zatímco Severoatlantická smlouva vyjadřuje důvod existence Aliance, strategická koncepce se zabývá její charakteristikou, cíli a způsoby jak jich dosáhnout.

Strategická koncepce Aliance je komplexním „průřezovým“ politicko-vojenským dokumentem, jehož pojetí a obsah jsou v některých aspektech shodné s ustanoveními základních strategických dokumentů České republiky – Bezpečnostní strategií ČR a Vojenskou strategií ČR, v jiných lze spatřovat národní specifika a část problematiky alianční absentuje.

Cílem článku je porovnat Strategickou koncepci Aliance se základními závěry Bezpečnostní strategie ČR (vzhledem k pracovnímu zařazení autorů se komparace více zaměřuje na ty části bezpečnostní strategie, které řeší vojenské otázky) a s Vojenskou strategií ČR.

Do jisté míry parafrázované znění Strategické koncepce Aliance je autory uváděno z důvodů umožnit co nejzřetelnější porovnání. Plný text strategické koncepce byl otištěn ve sborníku Washingtonský summit NATO, který vydala Česká atlantická komise v Ústavu mezinárodních vztahů v září 1999. Toto znění je oficiální českou verzí dokumentu. Pro přehlednost textu jsou citace či parafráze koncepce *popisovány kurzívou* a komentář ke komparaci je uváděn normálním druhem písma.

* * *

Strategická koncepce Aliance (Koncepce) vyjadřuje trvalé poslání a podstatu Aliance, její základní bezpečnostní úkoly, identifikuje hlavní rysy nového bezpečnostního prostředí a jeho předpokládaného vývoje, specifikuje prvky širokého přístupu Aliance k bezpečnosti a je směrnici pro další adaptaci jejích vojenských sil.

Jako základní koncepční dokument bezpečnostní politiky České republiky definuje Bezpečnostní strategie ČR dlouhodobé záměry a opatření, jejichž cílem je zajištění podmínek pro mírový vývoj a hospodářskou prosperitu státu a zabezpečení jeho obyvatel před vnějšími i vnitřními riziky a hrozbami. Vychází z komplexního pojetí bezpečnosti, jehož základním rysem je vědomí propojenosti a vzájemné závislosti roviny politické, vojenské, hospodářské a oblasti vnitřního pořádku a ochrany obyvatelstva.

Vojenská strategie ČR deklaruje jak zásadní odhodlání bránit za jakýchkoliv okolností stát, tak i podíl České republiky na zajišťování kolektivní obrany Aliance a zajišťování mezinárodní bezpečnosti. Charakterizuje bezpečnostní rizika státu se zaměřením na předvídání, sledování, prevenci hrozeb pro bezpečnost státu a podíl ozbrojených sil na jejich eliminaci. Stanovuje základní opatření k dosažení připravenosti státu čelit vojenskému ohrožení.

Specifickou problematiku národní bezpečnostní politiky ponechává Koncepce na jednotlivých členských zemích. Vychází však z předpokládaného sdílení společných hodnot a z faktu spojenectví členů Aliance jako demokratických a stabilních států. Z uvedených charakteristik všech třech dokumentů je zřejmé, že explicitně zdůrazněný komplexní rozměr bezpečnosti v Bezpečnostní strategii ČR vychází jako více srozumitelný, a snad i více odpovídající současnosti. NATO, které si sice zachovává charakter vojenské koalice, má i svou podstatnou civilní dimenzi; její obrysy a priority jsou v textu Koncepce dále obsaženy, nikoli však pregnantně zasazeny do rámce celkového poslání. Současné diskuse na půdě Aliance přitom naznačují, že právě ona druhá, civilní tvář NATO se může stát jedním z klíčových témat budoucnosti.

Poslání a úkoly Aliance

- *Základním a trvalým posláním je chránit svobodu a bezpečnost všech členů politickými a vojenskými prostředky.*
- *Zásadním řídicím principem činnosti Aliance je princip společného závazku a vzájemné spolupráce mezi svrchovanými státy, podporující nedělitelnost bezpečnosti všech členů.*
- *Každý členský stát má právo a povinnost naplnit svoji svrchovanou odpovědnost v oblasti obrany, společné úsilí jim umožňuje realizovat základní národní bezpečnostní cíle.*
- *Vytváří podmínky k prohlubování partnerství, spolupráce a dialogu se všemi, kteří s Aliancí sdílejí její široké politické cíle.*
- *Základními bezpečnostními úkoly Aliance jsou bezpečnost, konzultace, odstrašování a obrana; a za účelem posílení bezpečnosti a stability euroatlantické oblasti – krizové řízení a partnerství.*
- *Aliance bude respektovat legitimní bezpečnostní zájmy druhých a usilovat o mírové řešení sporů. Bude prosazovat mírové a přátelské mezinárodní vztahy a bude podporovat demokratické instituce. Aliance se nepovažuje za nepřítele žádné země.*

Zhodnocení změn v oblasti mezinárodních vztahů a bezpečnosti spolu s formulací možného vývoje bezpečnostního prostředí v euroatlantickém prostoru umožnily, kromě potvrzení trvalých principů, nově formulovat poslání a úkoly Aliance. Úvod Koncepce (čl. 1 – 11) potvrzuje jako zásadní východisko platnost Severoatlantické smlouvy, překračuje však rámec Strategické koncepce Aliance z roku 1991. Širokým pojetím bezpečnosti, některými nově deklarovanými aktivitami (mj. krizového řízení a partnerství), ale i vnitřními proměnami, se Aliance postupně mění z organizace kolektivní obrany členských států v jeden z nástrojů kooperativní bezpečnosti.

Soulad cílů a pojetí bezpečnostní politiky ČR s přijatou Koncepcí je patrný z definovaných životních a strategických zájmů státu v Bezpečnostní strategii ČR. K trvale platným životním zájmům patří zajištění demokratického státního systému

a svobody občanů, zachování suverenity státu a jeho územní celistvosti. Prvořadým strategickým zájmem ČR v oblasti vnější bezpečnosti je udržení spolehlivých spojeneckých svazků vycházejících z principu kolektivní obrany, prohlubování transatlantických vazeb, posilování funkčnosti struktur kooperativní bezpečnosti a přátelské a korektní vztahy se sousedy a ostatními zeměmi v regionu.

Hlavním cílem politiky v oblasti obrany je zajištění bezpečného a svrchovaného státu, v němž jsou uplatňovány principy demokracie a práva, ochrana životů občanů a jejich majetku, hmotných a duchovních hodnot a životního prostředí. Obrana státu je organizována jako systém mezinárodně politických, vojenských, hospodářských a ochranných opatření. Její spojenecký rozměr je vyjádřen akceptováním aliančního principu nedělitelnosti bezpečnosti.

Prioritami České republiky při plnění tohoto cíle je plnohodnotné působení v NATO, další rozvoj ozbrojených sil a schopnost státu zajistit odpovídající obranné zdroje.

Česká republika deklaruje i závazek účastnit se mírových operací, které mohou mít v nejzazším případě podobu preventivního použití vojenské síly v menším měřítku za účelem zabránění eskalace existujícího konfliktu. Má zájem na tom, aby součástí kooperativní bezpečnosti byla i nadále prevence konfliktů a sporů.

Strategické perspektivy – Vytvářející se strategické prostředí

- *Aliance působí v prostředí nepřetržitých změn. Přes obecně pozitivní vývoj však existují nejistoty a rizika, která mohou přerůst v akutní krizi. Aliance postupně přechází ke konkrétním krokům směrem k přetváření bezpečnostního prostředí, zejména tam, kde je ohrožen mír a stabilita regionu. Souběžně s tím se vnitřně přizpůsobuje této roli.*
- *Vzájemně spolupracující a posilující se mezinárodní organizace (OSN, OBSE, EU, ZEU) se staly ústředním rysem současného bezpečnostního prostředí.*
- *Aliance věnuje pozornost posilování bezpečnostní a obranné dimenze v rámci Evropské unie postupným vytvářením rámce pro společnou obrannou politiku kompatibilní s politikou Aliance. Podporuje budování evropské bezpečnostní a obranné identity uvnitř Aliance poskytnutím svých zdrojů a kapacit pro operace pod politickým vedením a strategickým řízením Západoevropské unie. Zvýšení odpovědnosti a potenciálu evropských spojenců posiluje bezpečnostní prostředí Aliance.*

Úspěšnou reakcí Aliance na požadavky nového strategického prostředí je vnitřní reforma, v jejímž rámci byly přijaty koncepty nové velitelské struktury, včetně koncepce mnohonárodních účelových skupení (CJTF). Diskuse o budoucí podobě **evropské bezpečnostní a obranné identity** (ESDI) se významně dotýká českých zájmů. Česká podpora rozvíjení ESDI vychází z přesvědčení, že výraznější podíl Evropanů při řešení krizových situací na vlastním kontinentu přispěje i k akceschopnosti NATO. Česká republika se aktivně účastní i dalších projektů jejichž zahájení je spojeno se schopností Aliance čelit bezpečnostním výzvám budoucnosti. Patří sem zejména rozpracování Iniciativy ke zvýšení obranných schopností (DCI) a Iniciativy ke zbraním hromadného ničení (WMDI). Stabilita, transparentnost, předvídatelnost, nižší úroveň počtů výzbroje a účinná verifikace podporují politické a vojenské úsilí Aliance o dosažení strategických cílů a představují i v české bezpečnostní a obranné politice klíčový okruh problémů.

Bezpečnostní výzvy a rizika

- *Konvenční agrese proti Alianci je vysoce nepravděpodobná, v dlouhodobější perspektivě ji však nelze zcela vyloučit. Bezpečnost Aliance je vystavena široké škále vojenských a nevojenských rizik působících v mnoha směrech, z nichž jsou některá těžko předvídatelná a ve svých důsledcích mohou vést ke krizím.*
- *Existence silných jaderných sil mimo Alianci představuje důležitý rizikový faktor. Šíření zbraní hromadného ničení pokračuje a přes snahu mu zabránit může představovat přímou vojenskou hrozbu pro Alianci.*
- *Globální šíření a rozvoj moderních technologií může usnadnit potenciálním protivníkům získání moderních zbraňových systémů všech kategorií.*
- *Bezpečnost Aliance může být ovlivněna i dalšími riziky, mezi něž lze zařadit teroristické činy, sabotáže, činnost mezinárodního organizovaného zločinu, přerušení dodávek životně důležitých zdrojů, nekontrolovatelný pohyb a nucená migrace především v důsledku ozbrojených konfliktů.*

Koncepce charakterizuje faktory, které mají a budou mít vliv na vývoj mezinárodního bezpečnostního prostředí a s ním související rizika pro bezpečnost Aliance. Jednoznačně formuluje možné zdroje napětí a konfliktů a uvádí mechanismy a postupy, jak jim předcházet.

Národní bezpečnostní dokumenty řeší problematiku bezpečnostního prostředí, bezpečnostních rizik a z nich vyplývajících hrozeb v souladu s aliančním přístupem.

Bezpečnostní strategie ČR konstatuje, že bezpečnost státu je stále více omezena jeho schopností čelit nejen vojenskému napadení, ale i nevojenským ohrožením. Zvyšuje se závislost státu na společném a účinném postupu mezinárodního společenství proti jejich zdrojům a při řešení vzniklých krizí.

Je nutno respektovat existenci sílících vnějších vlivů, vyplývajících z procesu globalizace, které se nejzřetelněji projevují v oblasti ekonomické, finanční a informační a vymykají se kontrole jednotlivých států. Projevem globalizace je i nárůst některých nevojenských a tzv. asymetrických (netradičních, zatím blíže nespecifikovaných) bezpečnostních hrozeb. Ty jsou charakterizovány použitím takových způsobů a prostředků ze strany protivníka, kterým nelze stejným způsobem čelit.

Bezpečnostní rizika jsou v národních dokumentech definována s přihlédnutím k pravděpodobnosti jejich aktivace v hrozby. Vojenská strategie ČR tato rizika dále podrobněji kategorizuje pro potřeby výstavby, přípravy a použití Armády ČR. Potvrzuje se, že bezpečnostní rizika definovaná v národních bezpečnostních dokumentech mají i širší, alianční rozměr a své oprávnění má i důraz, který ČR klade na oblast spolupráce mezi státy a činnost mezinárodních bezpečnostních organizací.

Přístup k bezpečnosti ve 21. století

- *Aliance se hlásí k širokému pojetí bezpečnosti, které vedle obranného rozměru uznává důležitost obranných, politických, ekonomických, sociálních a ekologických faktorů. Cílem je vybudovat evropskou bezpečnostní strukturu, v níž by se příspěvky všech účastníků k bezpečnosti a stabilitě vzájemně doplňovaly a posilovaly, a to jak při prohlubování vztahů mezi euroatlantickými zeměmi, tak i při zvládání krizí. Aliance zůstává základním fórem pro konzultace mezi spojenci a fórem pro hledání politické shody týkající se bezpečnostních a obranných závazků členů.*

- *K udržení míru a posílení euroatlantické bezpečnosti a stability mají zásadní význam:*
 - prohlubování a upevňování transatlantické vazby;
 - udržování dostatečného vojenského potenciálu pro všechny úkoly Aliance;
 - rozvoj evropské bezpečnosti a obranné identity v rámci Aliance;
 - celková schopnost předcházet konfliktům, úspěšně čelit krizím a zvládat je, včetně možnosti realizace operací reagujících na krize mimo článek 5;
 - otevřenost k přijímání nových členů;
 - snaha o partnerství, spolupráci a dialog s dalšími státy, včetně oblasti kontroly zbrojení a odzbrojení.

Strategické dokumenty České republiky se s uvedenými atributy Koncepce ztotožňují. Prohlubování transatlantické vazby a zachování aktivní politické, ekonomické a vojenské přítomnosti USA v Evropě považuje ČR spolu s udržením spolehlivých spojeneckých svazků za prvořadý strategický zájem státu. Naplňování požadavků na udržování schopností vojenského potenciálu Aliance na národní úrovni je hlavním úkolem Ministerstva obrany a Armády ČR. Aktivní zapojení ČR v procesu rozvíjení evropské bezpečnosti a obranné identity je aktuálním problémem. V obou bezpečnostních dokumentech je tato problematika zmíněna pouze okrajově. Zásada preferování prevence konfliktů a ovlivňování jejich průběhu před odstraňováním jejich následků je součástí české koncepce obrany. Česká republika se přitom hlásí i k závazku řešení již vzniklých krizí, její podíl na zajišťování stability a bezpečnosti v Evropě je zřejmý a v budoucnosti poroste. Lze předpokládat, že pružnost systému vysílání českých jednotek do zahraničí bude v nadcházejících letech podrobena prověření. V problematice partnerství, spolupráce a dialogu se Bezpečnostní strategie ČR omezuje na konstatování, že jsou významnými činiteli kooperativní bezpečnosti a podtrhuje význam politickobezpečnostních konzultací v rámci Aliance jako posilujícího prvku pro možnosti české bezpečnostní politiky. Deklarování podílu Armády ČR na partnerských programech porozumění a důvěry mezi ozbrojenými silami evropských demokratických států, s důrazem na střední a východní Evropu ve Vojenské strategii ČR, by mělo mít svůj obecnější (zahraničněpolitický) základ v textu Bezpečnostní strategie ČR. V kontextu aliančního přístupu k této oblasti je zřejmé, že ČR by např. měla věnovat pozornost spolupráci v rámci visegrádské skupiny zemí (nikoliv však institucionálně) a své strategii ve vztazích s Ruskem. Kontrola zbrojení, odzbrojení a nešíření je v Bezpečnostní strategii ČR uvedena jako významná součást bezpečnostní politiky státu.

Směrnice pro ozbrojené síly Aliance – Principy strategie Aliance

- *Aliance si udrží nezbytnou vojenskou kapacitu k vykonávání misí NATO v jejich plném rozsahu s prvořadými principy spojenecké solidarity a strategické jednoty.*
- *Síly Aliance musí být schopny odstrašit jakéhokoli potenciálního agresora, odrazit jakoukoli agresi, v případě, že k útoku dojde, zastavit postup útočníka co nejdříve a zajistit politickou nezávislost a územní celistvost členských států. Současně musí být i připraveny podílet se na prevenci konfliktů a vést operace reagující na krize, jež nejsou pokryty článkem 5.*
- *Aliance potvrzuje další rozvoj evropské bezpečnosti a obranné identity v rámci NATO.*

- *K plnění svých cílů bude Aliance v předvídatelné budoucnosti v Evropě udržovat na minimální úrovni dostatečnosti odpovídající kombinaci jaderných a konvenčních sil.*

Struktura ozbrojených sil Aliance – Úkoly ozbrojených sil Aliance

- *Prioritní úlohou ozbrojených sil Aliance je ochrana míru a zajištění územní celistvosti, politické nezávislosti a bezpečnosti členských států.*
- *Udržení bezpečnosti a stability euroatlantické oblasti.*
- *Vojenské síly budou použity k operacím reagujícím na krizi ohrožující bezpečnost Aliance. Mohou být rovněž použity v operacích pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti na podporu jiných mezinárodních organizací.*
- *Krizové operace mimo čl. 5 mohou být stejně náročné jako zajištění společné obrany. Aliance musí disponovat připravenými jednotkami, s odpovídající dobou pohotovosti a dostatečnou silou a schopností reakce na celou škálu krizí. Musí být připravena podpořit operace pod politickou kontrolou a strategickým vedením ZEU. Potenciální účast partnerů a dalších nečlenských zemí na operacích vedených NATO a možnost společných operací s Ruskem budou dalšími významnými prvky příspěvku Aliance k řešení krizí ohrožujících euroatlantickou bezpečnost.*

Prvořadě strategické principy Aliance – spojenecká solidarita a strategická jednota – jsou v Bezpečnostní strategii ČR přítomny v deklarovaných postulátech české obranné politiky. Jde zejména o přihlášení se k aliančnímu principu nedělitelnosti bezpečnosti a zároveň vyjádření politické vůle k použití síly při obraně teritoria státu a spojenců. Česká republika se rovněž ztotožňuje s charakteristikou úlohy jaderných sil NATO.

Vojenská strategie ČR definuje základní úkoly ozbrojených sil státu a jejich hlavní složky Armády ČR plně v duchu Severoatlantické smlouvy, jejíž postuláty zůstávají nezměněny. Hlavní úkoly Armády ČR – bránit ČR proti vnějšímu napadení, podílet se na obraně Aliance, podílet se na mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích, podílet se na eliminaci nevojenských ohrožení – respektují principy strategie a úkoly ozbrojených sil Aliance. Vyjadřují princip společné obrany Aliance, na jehož naplňování se bude ČR podílet, což jí zároveň umožní výhod této obrany využít. Vojenská strategie ČR stanovuje jakými silami, s jakým cílem a jakým způsobem tyto úkoly bude Armáda ČR plnit. Chybí v ní však stanovení základních zásad členění Armády ČR z hlediska mírové naplněnosti vojsk při výstavbě poloprofesionální armády a způsoby jejího mobilizačního rozvíjení. Nebylo stanoveno, zda budovat menší, funkční a pohotovostní bojové a zabezpečovací síly bez velkého počtu udržovaných rámcových útvarů nebo naopak mít jen minimální nutné pohotovostní síly a udržovat značné množství rámcových útvarů, které by se v případě potřeby rozvíjely. To ztížilo konkrétní rozpracování stanovených úkolů v dalších připravovaných rezortních dokumentech, především v Konceptu výstavby rezortu obrany.

Směrnice pro strukturu ozbrojených sil Aliance

- *Celková velikost spojeneckých sil bude udržována na početně nejnižší nutné úrovni odpovídající požadavkům kolektivní obrany a jiných misí Aliance při zachování odstupňované pohotovosti k použití.*

- *Struktura velení musí umožňovat velení a řízení celého rozsahu vojenských úkolů Aliance.*
- *Zvláštní pozornost je trvale věnována operačním schopnostem, zejména účinnému zasazení, rozvinutelnosti a pohyblivosti, odolnosti sil a infrastruktury a schopnosti dlouhodobé činnosti, zahrnující logistiku a rotaci sil. Za nezbytné faktory se považují dostatečné kapacity velení, řízení a spojení a vojenské zpravodajství a průzkum.*
- *Aliance musí být schopna vytvářet větší uskupení sil, jak v reakci na jakékoliv zásadní změny bezpečnostního prostředí, tak i pro omezené požadavky, zejména posílením, mobilizačním rozvinutím záloh nebo reorganizací sil.*
- *Obranná struktura musí být schopna účinně reagovat na ohrožení spojená se šířením ZHN a jejich nosičů.*
- *Síly a infrastruktura Aliance musí být chráněny proti teroristickým útokům.*

Základní požadavky na použitelnost sil a připravenost reagovat na budoucí bezpečnostní výzvy jsou formulovány ve Vojenské strategii ČR jako priority výstavby a přípravy Armády ČR. Zvýšenou pozornost bude však nutné věnovat požadavku podstatných zlepšení připravenosti a schopností vojenských sil na periferii Aliance (ČR je hraniční stát).

Konkrétní odraz v realitě Armády ČR spočívá v předpokládané výstavbě malé, výkonné a perspektivně i profesionální armády demokratického státu s efektivním systémem velení a řízení, na kvalitativní úrovni zabezpečující plnění všech úkolů a v aktivním podílu na verifikaci odzbrojovacích opatření.

Organizační struktura Armády ČR je stanovena v souladu s požadavky Aliance. Vojenská strategie ČR definuje, že základem organizačních struktur jsou jednotky, útvary a svazky s odpovídající pružností k nasazení v různých podmínkách činnosti, se schopností rychlého manévru, vysokou odolností proti všem prostředkům ničení a samostatnou logistickou podporou. Tyto požadavky jsou odstupňovány podle předurčení sil v rámci Aliance i pro národní velení.

Schválená organizační struktura je dostatečným východiskem pro další výstavbu Armády ČR a není potřebné ji zásadně měnit. Je však nutné reagovat na požadavek vytvoření stupně divize v organizačních strukturách pozemních sil a v souvislosti s převodem výkonu státní správy ve věcech civilní ochrany z působnosti ministerstva obrany do působnosti ministerstva vnitra upřesnit rozsah předurčených součástí Armády ČR k plnění úkolů nevojenského charakteru.

Ne zcela jasně jsou ve Vojenské strategii ČR formulovány schopnosti čelit rizikům proliferace ZHN a chránit ozbrojené síly jako celek a infrastrukturu před teroristickými útoky.

Charakteristika konvenčních ozbrojených sil

- *Úsilí o zajištění všech úkolů Aliance se odráží ve struktuře jejích ozbrojených sil, počtech sil a prostředků, připravenosti, dostupnosti a zabezpečení, výcviku, možnostech rozvinutí a zasazení, kapacitách pro další výstavbu ozbrojených sil a jejich mobilizační rozvíjení.*
- *Cílem je dosáhnout optimální rovnováhy mezi:*
 - *silami s vysokým stupněm připravenosti schopných rychlého i okamžitého zahájení společné obrany nebo krizových operací mimo článek 5;*

- silami s různým stupněm nižší připraveností jako základu pro společnou obranu, pro rotaci sil nezbytnou k vedení operací reagujících na krizi nebo pro další posílení v konkrétním regionu;
 - dlouhodobou výstavbou sil pro posílení a doplnění pro nejhorší, ale zároveň nejméně pravděpodobný případ rozsáhlých operací v rámci společné obrany.
- Podstatná část spojeneckých sil bude schopna plnit více než jeden z výše uvedených úkolů.
 - Stěžejním mechanismem společné obrany je integrovaná vojenská struktura. Oblasti obranného plánování Aliance musí být účinně koordinovány na všech úrovních. Spolupráce při rozvíjení nových operačních koncepcí bude nezbytnou odpovědí na vyvíjející se bezpečnostní výzvy.
 - Schopnost pružně reagovat na nečekané krize a plnit úkoly Aliance vyžaduje dostatečné logistické kapacity při dalším rozvíjení standardizace. Vedení operací mimo území Aliance, za nejisté podpory hostitelské země, klade mimořádné požadavky na logistiku.
 - Rozhodující pro úspěch operací je i součinnost mezi silami Aliance a civilním (vládním i nevládním) prostředím v němž tyto síly působí. Spolupráce mezi civilním a vojenským sektorem je vzájemně závislá a bude i nadále zásadní.
 - Schopnost Aliance plnit celou škálu misí bude stále více záviset na mnohonárodních silách, doplňujících národní příspěvky spojenců pro NATO.

Členění Armády ČR podle operačního předurčení na síly okamžité reakce, síly rychlé reakce a hlavní obranné síly splňuje požadavek Koncepce na celkovou vyváženost vojenské síly k plnění všech úkolů, které v současném i předpokládaném bezpečnostním prostředí může Armáda ČR plnit. Splňuje požadavek připravenosti jak k okamžitému zahájení akcí společné obrany teritoria Aliance i našeho státu, tak i k zahájení krizové operace mimo článek 5. Současně umožňuje řešit další postupné narůstání hodnoty sil a prostředků, které mohou být k plnění úkolů použity. Problémy, jež mohou provázet nasazení sil a prostředků Armády ČR, zvláště v mírových, záchranných a humanitárních operacích, nespočívají v oblasti požadované schopnosti sil. Řešení si vyžádá především oblast legislativního rámce, pracovně právní a sociální problematika.

Jako zásadní předpoklad úspěchu operací označuje Koncepce součinnost mezi silami Aliance a civilním prostředím. Tento aspekt v obou českých dokumentech chybí, protože civilně vojenská spolupráce v aliančním pojetí (CIMIC) se v ČR teprve začíná rozvíjet.

K budování mnohonárodních sil, jejichž existenci považuje Aliance za významnou, zejména pro mírové operace, se ČR ve své vojenské strategii přihlásila. Realizace českého příspěvku je aktuálním problémem.

Charakteristika jaderných sil

- Základní účel jaderných sil spojenců je politický – zachovat mír a zabránit nátlaku a jakékoli válce.
- Schopnosti Aliance řešit krize diplomatickými a jinými prostředky, včetně vedení konvenční obrany, se výrazně zvýšily. Situace, ve které by se uvažovalo o použití jaderných zbraní, jsou proto velmi vzdálené.

- *Věřohodné zajištění politické role jaderných zbraní však bude i nadále vyžadovat širokou účast evropských spojenců v kolektivním obranném jaderném plánování, v rozmístěných jaderných silách umístěných na jejich území a účast v mechanismech velení, řízení a konzultací. Jaderné síly NATO v Evropě představují základní politickou a vojenskou vazbu mezi evropskými a severoamerickými členy Aliance.*

Po svém přijetí do Aliance se Česká republika začala podílet na jaderném plánování. Tato skutečnost není v textech národních bezpečnostních dokumentů z pochopitelných důvodů obsažena, protože byly přijaty ještě před naším vstupem do Aliance.

* * *

Bezprostředně po zveřejnění Strategické koncepce Aliance byla provedena základní komparace obsahu tohoto dokumentu se strategickými dokumenty České republiky. Posouzení textů vyústilo do závěru, že základní strategické principy pro oblast bezpečnosti a obrany státu formulované v Bezpečnostní strategii ČR a ve Vojenské strategii ČR nejsou v rozporu se zásadními premisami Koncepce. Současně bylo uloženo provést hlubší analýzu textů a zaměřit se i na promítnutí prioritních společenec-
kých úkolů v národních dokumentech.

Analýza textů vyústila v zásadní zjištění, že národní bezpečnostní dokumenty neobsahují žádné kontroverzní premisy.

V českých bezpečnostních dokumentech však absentují tato témata:

- ▼ rostoucí podíl evropských členů na společné obraně, upevňování mezinárodního míru a stability, včetně vytváření mnohonárodních formací;
- ▼ zapojení do systému jaderného plánování;
- ▼ ochrana vojsk a infrastruktury před zbraněmi hromadného ničení a teroristickými útoky;
- ▼ civilně-vojenská spolupráce v aliančním pojetí (systém propojení civilních a vojenských zdrojů a kapacit pro plnění společných úkolů).

Absentující témata jsou částečně řešena v rezortních specializovaných dokumentech. Jsou však natolik závažná, že by měla být deklarována v základních bezpečnostních dokumentech státu.

V českých bezpečnostních dokumentech by se perspektivně mělo rozšířit zpracování těchto témat:

- ▼ proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů jako významného bezpečnostního rizika; podíl ČR na rozvoji evropské bezpečnostní a obranné identity;
- ▼ postoj ČR k rozšiřování Aliance; partnerství, spolupráce a dialog;
- ▼ požadavky na ČR plynoucí z faktu, že je hraniční zemí Aliance;
- ▼ podíl ČR na budování mnohonárodních sil; krizové operace mimo článek 5 a operace na podporu jiných mezinárodních operací.

Dalším úhlem pohledu na koncepční dokumenty české bezpečnostní a obranné politiky je provedení analýzy, co z jejich textu **prozatím zůstává na papíře nebo se**

rozvíjí příliš pomalým tempem. Jde o legislativu, komplex sociálního a finančního zabezpečení vojáků z povolání, problematiku podpory činnosti spojeneckých sil na území ČR (včetně tranzitu přes a nad územím státu), o logistické zajištění bezpečnostního systému státu, opatření hospodářské mobilizace a rozvoje infrastruktury v míru, o budování integrovaného informačního systému, rozvoj průmyslové základny obrany státu a její zapojení do evropského obranného průmyslu, a o přípravu záloh a podíl Armády ČR na výchově občanů k obraně státu i Aliance.

Existuje předpoklad, že s přijetím komplexu zákonů tzv. branné legislativy s účinností od 1. prosince 1999, se vytvoří podmínky pro realizaci závěrů Vojenské strategie ČR do praxe výstavby, přípravy a činnosti Armády ČR. Přesto zůstává otevřena řada výše uvedených problémů, které bude nutno řešit koordinací mezirezortní spolupráce na úrovni Bezpečnostní rady státu.

Ze vzájemného porovnání uvedených dokumentů vyplývá, že **bezpečnostní a obranná politika České republiky je formována v souladu se základními postuláty Strategické koncepce Aliance. Lze konstatovat, že žádný z českých bezpečnostních dokumentů nevyžaduje okamžitou novelizaci.**

Bude však nutné průběžně analyzovat úkoly vyplývající z alianční koncepce, upřesňovat jejich rozpracování v Koncepci výstavby rezortu obrany (se zvýrazněním podílu na nově rozpracovávaných iniciativách Aliance, jako jsou Iniciativa ke zvýšení obranných schopností a Iniciativa ke zbráním hromadného ničení) a pravidelně se zabývat stavem praktické realizace.

Předpokládaná doba novelizace (dva roky od jejich schválení) českých bezpečnostních dokumentů byla zvolena reálně. V souvislosti se situací v době jejich vzniku (Bezpečnostní strategie ČR – rok 1998 a začátek roku 1999, Vojenská strategie ČR – polovina roku 1997 až začátek roku 1999), kdy bylo postupně upřesňováno politické zadání pro jejich tvorbu, bude v tomto roce žádoucí zahájit práce na aktualizaci obou textů. Provedená komparace odhalila některá absentující témata a také problémy, jejichž řešení bude třeba urychlit. Další, jako např. věcně – formální členění problematiky bezpečnostní politiky v Bezpečnostní strategii ČR (včetně úvah o sloučení obou dokumentů), zapracování nových jevů (zvláště ze sféry institucionalizace krizového managementu) a místo sledované problematiky v životě občanské společnosti, přinese konkrétní vývoj v této oblasti.